

dum est, eum, qui illicite et sine consensu uxoris sacrum ordinem suscepit, quamvis graviter peccet in eo facto, nihilominus ad continentiam integre servandam obligari, præterquam ad non reddendum debitum uxori petenti. Tota assertio certa est, et communis. Ratio autem primæ partis est, quia, licet Ecclesia prohibeat talem ordinationem, nihilominus, quia irritare illam non potest, sed facta tenet, merito vult ut talis persona, quantum juste potest, ad continentiam obligata maneat: potest autem in omnibus, præterquam in negatione debiti, et ideo ad omnia obligatur. Itaque et inhabilis redditur ad matrimonium, etiam mortua uxore, et ab omni actu turpi specialiter est prohibitus, et a suamet uxore conjugale debitum petere non potest, nam ad hoc se potuit obligare. Et hinc probata manet altera pars, de qua videri possunt Palud., in 4, dist. 37, q. 1, art. 1; et Soto, d. 38, q. 1, art. 1; Sylvest. et Angelus, locis citatis; Covar. supra, et alii Canonistæ, in cap. 2 de Cleric. conjug., argum. cap. *Quidam*, de Convers. conjug., et expressius in Extravag. *Antiquæ*, ex qua habetur clericum in eo casu licite reddere debitum, etiamsi matrimonium prius tantum esset ratum, quia non fuit per ordinationem solutum. Ratio autem est, quia uxor sine culpa vel voluntate sua non debet suo jure privari. In eo autem casu sic ordinatus suspensus manet, vel potius irregularis, ut habetur expresse in dict. Extravag. *Antiquæ*, de Voto, quæ prohibitio videtur imposita et in pœnam prioris delicti suscipiendi ordinem sacrum indebito modo, et propter decentiam sacri ministerii, quod in Ecclesia Latina non conceditur ei, qui ex necessitate, vel debito, conjugii usum habere cogitur. De Græcis vero alia ratio esset, juxta superius dicta, et juxta cap. *Olim*, de Cler. conjug., ubi videri potest Panormitanus. An vero præter dictam irregularitatem alias pœnas incurrat conjugatus hoc modo suscipiens ordines, tractat Simanc., de Cathol. instit., tit. 40, num. 14; et Salzedo ad Bernard., in Practica, cap. 80, lit. B, et resolutio est ipso facto nullam aliam incurrere, posse tamen per ecclesiasticos judices imponi, et existimo futuram esse arbitrariam, quia in jure nulla specialis designata est.

14. Sed quid si vir accepit ordinem, sciente uxore et non reclamante, quamvis expresse non consenserit? numquid tunc cogendus est debitum reddere, vel ita est de illo judicandum, ac si uxor consensisset, quia tacite id

fecisse videtur? Circa hoc Paludanus, dict. art. 1, concl. 3, dicit in eo casu uxorem obligari ad continentiam, quia non contradixit; in quo significat virum non obligari ad reddendum debitum. Addit tamen in eo casu non esse obligandam uxorem ad vovendum continentiam, quia vovere non est res præcepti, sed consilii. Alii vero opinantur in eo casu teneri ad vovendam castitatem, et cogi posse. Quia, ex quo obligatur ad servandam castitatem, consequenter obligatur ad servandam illam juxta modum ab Ecclesia præscriptum, nam ex eodem Ecclesiæ præcepto utraque oritur obligatio; Ecclesia vero præcipit uxorem servare castitatem vovendo illam.

15. *Dubitatio, an teneatur reddere debitum, si uxor sciens non reclamavit.* — Ego vero existimo in eo casu ad neutrum teneri. Et imprimis, si ad servandam castitatem non tenetur, clarum est neque ad vovendum teneri, quia non est unde talis obligatio nascatur, cum, per se loquendo, tale votum præcipi non possit. Quod autem etiam ad castitatem servandam non sit uxor obligata, probatur, quia in eo casu potest repetere virum suum, et ab illo exigere debitum. Quod tenet expresse Angelus, verb. *Matrimonium*, 4, num. 12; et Sylvest. *Matrimonium*, 8, q. 12, dict. 4; citant cap. *Consuluit*, de Convers. conjug., ex quo id elici potest juxta quemdam intellectum illius textus satis receptum; nam in eo non exprimitur quomodo uxor consenserit religiosæ professioni sui viri, de qua ibi sermo est; tamen, quia dubitatio, quæ ibi proponitur Pontifici, solum fuit an, mortua uxore, potuerit vir, religione dimissa, aliam ducere, ideo supponi videtur vivente priori uxore potuisse ab ipsa revocari; ea vero dissimulante, permissum esse in religione manere. Juxta hunc ergo probabilem sensum, recte colligitur ex illo textu, etiamsi uxor sciverit, et non contradixerit professioni viri, nihilominus non cogi ad castitatem servandam, sed posse virum suum petere; ergo idem dicendum est in nostro casu, quia, ut probatum est, votum religionis et sacri ordinis, quoad hoc, æquiparantur. Alia vero sunt jura, quæ a fortiori hoc clarius probant, quæ statim adducam.

16. Ratio vero reddi potest, quia, licet uxor taceat, non propterea consentire videtur. Et quidem si fortasse ex timore vel ignorantia ita se gerat, res est manifesta, quia hæc causant involuntarium, et patet a fortiori ex cap. *Acedens*, et cap. *Veniens*, de Convers. conjug. Verumtamen, etiamsi propter negligentiam,

vel quæcumque humanam rationem contradicere omittat, non propterea censetur consentire; quia nec res est sibi favorabilis, neque aliquo speciali jure contradicere tenetur; eum autem regula juris 43, in 6, dicit: *Qui tacet, consentire videtur*, oportet ut alterutra ex dictis conditionibus intercedat, quia cum illa voluntas tantum sit præsumpta et interpretativa, fundari debet vel in eo quod res est favorabilis, quia unusquisque præsumitur velle commodum suum, vel in obligatione contradicendi, si non consentit, quia tunc vel qui non resistit cum teneatur et possit, indirecte censetur velle et consentire; vel si consentiendo evitat culpam, eo ipso præsumitur non male agere, sed consentire. At in præsentī nullus est favor, ut per se constat; neque etiam ostendi potest lex canonica quæ obliget uxorem ad contradicendum expresse in eo casu; ergo non est cur censeatur consentire, ex eo solum quod non contradicit, sed solum non se defendere, licet patiatur injuriam; sicut enim in regula juris 44, in 6, dicitur: *Qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur*. Si autem uxor tunc non consensit ordinationi mariti, non est unde possit ad continentiam obligari. Quare in eo etiam casu existimo manere sic ordinatum irregularem ex tali facto, quia illicita fuit talis ordinatione sine consensu uxoris, cui talis irregularitas annexa est in d. Extravag. *Antiquæ*.

17. Adde vero præterea, licet uxor expresse consentiat, si non id faciat profitendo, seu vovendo castitatem, non teneri postea ad castitatem servandam, neque ad id cogi posse, sed si suum virum repetat, non esse illi negandum. Hoc colligo ex cap. 1 de Convers. conjugat., ubi casus est de viro profitente religionem de licentia uxoris, quæ castitatem non vovit, et quaeritur an ille possit revocari ad torum uxoris, vel illa cogenda sit castitatem servare. Respondet Pontifex, si uxor non promiserit castitatem, virum posse, et debere illi restitui. Intellegit autem, *nisi promiserit*, id est, si promittere noluerit, unde in ipso Concilio Lateranensi, sub Alexandro III, part. 5, cap. 4, additur: *Verumtamen uxor commonenda est, et propius exhortanda, ut ad religionem transeat, et castitatem servare promittat*. Ergo non est hoc opus necessitatis, sed consilii et admonitionis. Idem colligitur a contrario sensu ex cap. *Veniens*, cod. tit., quod etiam loquitur in casu professionis; sed jam sæpe dictum est, hæc duo æquiparari in jure, quantum ad præsens attinet. Ratio vero reddi potest, quia, eo

ipso quod conversio, vel ordinatione viri facta est sine voto uxoris, non est facta secundum formam et modum sacris canonibus præscriptum, et ideo et illicite facta est, et non obligat uxorem ad perpetuam castitatem, quia Ecclesia non vult illam obligare, nisi per voluntariam promissionem ejus, ut ex dictis juribus manifestum est. Hanc vero partem limitant Angelus et Sylvester supra, cum Panormitano, ut procedat, quando uxor, quæ dedit licentiam, ignorabat jus; nam si illud sciebat, inquit, dando licentiam censetur vovere. Sed hoc non probo, tum quia jus in hoc non distinguit; cur ergo nos distinguemus, aut præsumemus quod ipsum non præsumit? tum etiam, quia si sciat integrum jus, hoc ipso sciet jus ipsum eam non obligare, nisi expresse promittat, et ideo potius præsumetur dare licentiam non vovendi, quia non vult se obligare; sed de hoc plura infra tractando de professione religionis.

CAPUT XX.

UTRUM IN VOTUM ORDINIS SACRI CADERE POSSIT DISPENSATIO.

1. *Opinio negans posse dispensari quoad matrimonium contrahendum.* — Auctores, qui dixerunt castitatem seu coelibatum jure divino esse annexum sacro ordini, consequenter negarunt esse in Ecclesia, etiam in Summo Pontifice, potestatem dispensandi in hujusmodi castitate, præsertim quoad impedimentum ducendi uxorem; ita senserunt Major, in 4, d. 24, q. 2; Clitovæus, lib. de Continentia sacerdot., cap. 43; Turrian., lib. 2 de Dogmat. charact.; et Medina, lib. 5 de Continentia sacerdot., c. 100. Ratio est, quia inhabilitas jure divino introducta non potest per Ecclesiam auferri, sicut non potest Ecclesia feminam habilitare ad ordines, quia jure divino inhabilis est. Si ergo sacerdo ordinem facit inhabilem ad matrimonium ex divina institutione, non poterit Ecclesia talem personam reddere habilem per dispensationem. Et quia persona inhabilis ad matrimonium consequenter est inhabilis ad honestum usum ejus, fit consequenter ut, qui in illo priori dispensare non potest, id est, in vinculo, neque in posteriori, id est, in usu dispensare possit; quod consequenter procedet quoad usum, etiamsi contingat vinculum matrimonii ante ordinationem præcedere, quamvis in hoc ultimo non omnino convenient dicti auctores.

2. In hac sententia primum disputari pos-

set de illatione; non enim desunt qui existiment aliquas esse irregularitates jure divino introductas, quæ nihilominus possunt aliquando ex gravissima causa per Ecclesiam dispensari. Et similiter præcepta aliqua divini juris aliquando recipere dispensationem, si talia sint, ut ad primaria Ecclesiæ fundamenta non pertineant, qualia sunt substantia sacrificii et sacramentorum, Monarchia Ecclesiæ, et similia, sed solum spectent ad majorem decentiam, et religionem, quale est illud de quo agimus; quia inferior interdum potest dispensare in lege superioris per potestatem ab eo acceptam, de qua potestate potest in præsentem ex tali traditione constare. Sed quia hæc materia generalior est, brevius et facilius in præsentem dicitur, sententiam illam niti falso fundamento, ut supra visum est.

3. Dicendum ergo indubitanter est, votum solemne continentie annexum sacro ordini per Ecclesiam dispensari posse, tum antecedenter, tum etiam consequenter. Conclusio est communiter recepta, etiam ab illis auctoribus qui negant solemne votum religionis esse indispensabile, ut patet ex D. Thom. hic, art. 11, ubi Aragon. et alii; Soto, lib. 7 de Justitia, quæst. 4, art. 2, et quæst. 5, art. 2, et q. 6, art. 2, et in 4, d. 38, q. 1, art. 1. Idem tenent a fortiori omnes, qui tenent votum solemne religionis esse dispensabile, quos infra referemus. Idem tenent glossa, in cap. *De illo*, 32d., et communiter scribentes in cap. *Non est*, de Voto; Covar., 1, p. 4, cap. 6, § 3; Castro, Contra hæreses, verb. *Sacerdotium*; Cajetanus, d. art. 11, et tom. 1 Opuscul., tract. 27. Ratio sumitur ex opposito fundamento, quod totum hoc impedimentum sit ex institutione Ecclesiæ, in qua, etiamsi Apostolica sit, potest ipsa Ecclesia per supremam suam potestatem, quæ in summo Pontifice residet, dispensare.

4. Ut autem modus et ratio in tali dispensatione servanda declararetur, proposui in assertionem illas duas particulas, *antecedenter*, et *consequenter*. Duobus enim modis potest hæc dispensatio concedi. Primo, permittendo alicui ut in sacris ordinetur non vovendo castitatem, et consequenter nec contrahendo impedimentum aliquod ad matrimonium; et hoc voto antecedenter dispensari in hoc voto castitatis. Consequenter autem dicitur fieri, si cum eo, qui ordinario jure suscepit ordines, et solemniter vovit, et ad matrimonium inhabilis est, dispensetur ut matrimonio ligari vel uti possit. Uterque ergo modus possibilis est, cum aliqua tamen diversitate. Nam prior et

clarior et facilior est. Clarior quidem, quia tota obligatio, quæ in ordinando antecedit ad vovendum, est mere ex ecclesiastico præcepto; manifestum est autem talem obligationem posse per Summum Pontificem auferri. Rursus inhabilitas ad matrimonium in præsentem non contrahitur ex Ecclesiæ intentione, nisi mediante hoc voto; ergo auferendo obligationem vovendi, consequenter facit ne tale impedimentum incuratur. Quod si hoc impedimentum consideretur, quatenus immediate virtute legis absque interventu voti potest et aliquando solet inferri, clarum etiam est posse per dispensationem impediri. Faciliorem etiam dico esse hanc dispensationem, quia cum sit tantum in jure humano, etiamsi requiratur justam causam ut licite concedatur, erit tamen valida, quamvis debita ratione careat; suppono enim hanc esse naturam, seu generalem rationem dispensationis in lege humana, quando ab eo datur, qui superiorem vel æqualem potestatem habet cum legis conditore. Dico autem, dari sine ratione debita, ex sufficiente voluntate dispensatoris; nam si per fraudem et dolum extorqueatur, fingendo causam, ubi non est, alio titulo erit invalida, scilicet, quia subreptitia est, et involuntaria dispensanti.

5. Posterior autem modus, quia supponit votum jam factum, quod aliquo modo involvit obligationem ex jure divino, ex eo capite nonnullam majorem habet difficultatem. Nihilominus quod hoc etiam modo sit possibile, facile etiam persuadetur, quia ibi ad summum interveniunt duo vincula, unum voti, aliud legis ecclesiasticæ adjungentis voto inhabilitatem ad matrimonium; sed utrumque vinculum est dispensabile per potestatem Pontificis, si per se et divisim spectentur; ergo etiam simul. Minor patet, quia illud votum in se non est alterius naturæ aut obligationis, quam votum simplex castitatis, ut satis in superioribus demonstratum est; ergo quantum est ex se, æque est dispensabile. De altero vero impedimento jam res est clara ex dictis, quia solum est ex ecclesiastica lege. Consequentia vero probatur, quia illud duplex vinculum non constituit unum intensive majus (ut sic dicam), neque extra, vel supra proprium ordinem elevatur, eo quod simul concurrant; ergo semper manent sub Pontificia potestate, ut dispensabilia sint. Quod vero spectat ad causam vel rationem dandi talem dispensationem, sine dubio concurrentibus illis duobus titulis multo major causa requiri-

tur ut justa sit dispensatio, quam ad dispensandum in voto simplici castitatis requiratur. In hoc vero illud est magna observatione dignum, quod si desit legitima causa, et si tota dispensatio sit injusta, non tamen tota erit invalida; nam quoad tollendam illam obligationem, quæ ex vi et natura voti intrinsece nascitur, erit invalida, juxta superius dicta in genere de dispensatione voti. Quoad tollendum vero omne impedimentum lege ecclesiastica superadditum, erit valida, juxta generale principium paulo antea positum.

6. *Clericus in sacris, sine causa dispensatus, valide contrahit matrimonium, non tamen potest licite petere debitum.* — Neque est inconveniens eandem dispensationem ex parte esse validam, et ex parte invalidam, quia, licet materialiter, ut ita dicam, appareat, revera est duplex, quia duo vincula auferre intendit, unum mere humanum, quod potest valide facere sine causa, aliud attingens jus divinum, quod non ita potest. Quapropter si clericus sic dispensatus uxorem accipiat, validum erit matrimonium, quia impedimentum irritans revera fuit sublatum, et consequenter poterit licite, imo et debet debitum conjugale reddere, sicut quicumque alius ducens uxorem cum simplici voto castitatis; non poterit tamen debitum petere, quia cum dispensatio quoad votum non fuerit valida, obligat semper ad id quod conjugatus servare potest sine injuria uxoris. Unde a fortiori fit, ut sub reatu sacrilegii maneat etiam obligatus ad observandam in reliquis omnibus castitatem conjugalem, quia votum castitatis ibi manet, et secum affert totam hanc obligationem.

7. Atque hæc doctrina quoad eam partem, quæ spectat ad valorem talis dispensationis in ecclesiastico impedimento, communis est, ut videre licet in citatis auctoribus, præsertim Sot., d. 38, q. 1, art. 4; Palac., d. 26, disp. 2, circa 6 concl.; et Cajetan., in d. tract. 27. De altera vero parte aliqui dubitant, nimisque rigorosam illam esse censent; putant enim probabile esse, hanc dispensationem sine legitima causa datam validam esse quoad totam voti obligationem, si non per modum dispensationis, saltem per modum irritationis, quia qui ordinatur, tantum emittit hoc votum ex obligatione ab Ecclesia inventa; ergo tantum intendit se obligare per votum, quamdiu Ecclesia seu caput ejus voluerit esse ligatum; ergo illud votum non est absolute perpetuum, sed tacite includit hanc conditionem, seu determinationem, *ad beneplacitum Sedis Apos-*

tolica; ergo quoties Papa voluerit votum illud auferre, cessat votum, saltem ex intentione voventis, quia non plus se obligavit. Quamquam enim hic dicendi modus generatim de omnibus votis superius tanquam improbabilis rejectus sit, de hoc nihilominus particulari voto videtur habere aliquam verisimilitudinem, quia ad nutum, ut sic dicam, Ecclesiæ fit, sicut quando religiosus facit votum ex consilio vel licentia Prælati, censetur facere, quamdiu ipse Prælati non repugnaverit, seu votum non abstulerit.

8. Nihilominus tamen hic etiam non censeo illam opinionem veram, quia, licet hoc votum fiat ex jurisdictione Ecclesiæ, et juxta illius voluntatem, non propterea fit sub illa conditione, vel determinatione, quia ipsamet Ecclesia non vult, nec instituit, ut votum conditionale fiat, sed absolute et simpliciter votum castitatis; ita enim omnia decreta loquuntur, neque in hoc agnoscunt differentiam ullam inter votum castitatis ordinis, vel religionis, vel quodlibet aliud simpliciter emissum, ut constat ex capite *Unico*, de Voto, in 6, et ex Extravag. *Antiquæ*, de Voto, et toto tit. de Convers. conjug., cum similibus. Nec est simile quod affertur de voto religiosi, quia in religioso votum est irritabile a Prælato, non ex speciali intentione voventis, sed ex natura talis status, et imperfectione voluntatis alteri subjectæ quoad facultatem se obligandi; ac denique ex potestate dominativa talis Prælati, qua non privatur, etiamsi licentiam voventi tribuat, ut supra visum est. Clericus autem cum ordinatur, habet perfectam facultatem se obligandi per votum, et Pontifex non habet specialem potestatem dominativam in ipsum, sed solum generalem potestatem jurisdictionis, et ideo cum ab ordinando exigitur ut voveat absolutum votum castitatis, exigitur quale ab ipso fieri potest. Non ergo additur conditio aliqua, per quam specialiter dependeat a voluntate Pontificis, præter eam quæ communis est omnibus votis Christianorum, quæ ita pendent a potestate Pontificis, ut, intercedente causa justa, per illam auferri possint, et non alias; neque est verisimile aliquid amplius intendisse Ecclesiam in votis clericorum, quia illud non ad ædificationem, sed ad destructionem fuisset.

9. *An possit dispensari ad usum conjugii, et simul ordinis sacri.* — Quæri vero ulterius potest, an per hujusmodi dispensationem concedi valeat non solum usus conjugii ordinato in sacris, sed etiam ut simul habeat usum ip-

sus sacri ordinis, hoc enim sine dubio difficilius est. Ad hoc vero juxta distinctionem datam et principia posita respondendum est. Nam si loquamur de dispensatione antecedente votum, sine dubio potest Ecclesia dispensare cum aliquo conjugato, ut ordinetur, simulque et usum ordinis et usum conjugii retineat. Nam imprimis id Ecclesia Romana in Græcis tolerat, ut constat ex cap. *Cum olim*, de Cler. conjug., ubi Panormitanus advertit hoc permitti sacerdoti Græco etiam peregrinanti inter Latinos, vel ibi habenti quasi domicilium; nam, licet hoc videatur præter jus commune, quia regulariter unusquisque tenetur servare mores illius loci in quo versatur, in eo capite videtur hoc esse specialiter permissum, forte ob eam causam, quod specialis illa obligatio, quæ ex voto nascitur, non imponitur ei qui votum non fecit, etiamsi inter eos versetur, qui tale votum emittunt. Imo addit ibidem Panormitanus posse Ecclesiam generaliter statuere, et hoc concedere omnibus clericis, etiam in Ecclesia Occidentali, quod etiam indubitatum videtur, quia non est contra jus naturale, nec divinum, aut bonis moribus simpliciter repugnans. Ulterius vero addit: *Non solum credo potestatem inesse Ecclesie hoc concedendi, sed etiam quod pro bono et salute animarum esset salubre statutum, quod volentes vocere, et magis mereri, relinquerentur voluntati eorum, non volentes autem continere, possint contrahere, quia experientia docente, contrarius potius effectus sequitur ex illa lege continentie.* Sed in his verbis multum excessit Panormitanus; consideravit enim tantum quorundam sacerdotum peccata, qui incontinenter vivunt, et non infinita alia commoda, quæ ex coelibatu et continentia sacerdotum sequuntur, nec damna quæ ex opposita libertate provenirent.

10. Quapropter aliud est loqui de abrogatione, seu universali mutatione hujus legis, aliud de particulari dispensatione cum uno vel alio; et fatemur quidem ad utrumque esse in Ecclesia potestatem propter rationes factas; tamen illud prius tale est, ut in actum reduci non expediat. Neque existimo posse, moraliter loquendo, legitimam causam intercedere ad hujusmodi abrogationem sancte et prudenter faciendam, saltem pro universa Ecclesia, quia pravi quorundam mores ad hoc non sufficiunt, ut supra dictum est. Ad particularem autem dispensationem faciendam rationabilis causa intervenire potest. Regulariter autem loquendo, hujusmodi necessitates vel causis

occurrentibus, fit satis concedendo usum matrimonii habenti ordinem sacrum, eam tamen lege ut ordine non utatur; quæ enim moralis necessitas fingi potest utrumque usum copulandi? Et ideo vix credo talem dispensationem posse licite fieri, nisi fingatur casus, in quo tanta esset penuria ministrorum Ecclesie, ut sine magno ejus incommodo non possit hujusmodi persona tali matrimonio privari; hic autem casus cogitari potius valet quam timeri. Unde obiter colligo, quamvis, juxta superius dicta, facilius sit hanc dispensationem concedere ante votum emissum, ex ea parte, quod illa solum cadit in jus pure humanum, aliunde vero difficiliorem esse quoad hoc ut habeat justam causam; quia vel conceditur alicui, ut sine voto vel obligatione castitatis sacrum ordinem suscipiat, ut illius ordinis usum simul cum usu matrimonii habere possit, et hoc non potest moraliter expedire, ut dixi; vel solum conceditur posse recipere ordinem, ut illum habeat, non vero ut illo utatur, et hoc prorsus irrationabile est; cur enim alicui concedatur de novo sacerdo eo animo et intentione, ut nunquam illo utatur? nec desunt qui putent hoc esse contra jus divinum, cum talis ordo non nisi propter tale ministerium institutus sit.

11. Quoad hoc ergo longe diversa ratio est de clerico jam ordinato in sacris, nam in illo potest specialis necessitas occurrere, ob quam expediat, illi conjugium et usum ejus concedi; tamen illa eadem necessitas censi debet impedimentum per accidens exortum ad legitimum usum talis ordinis, ideoque quoties Pontifex dispensat cum aliquo clerico ordinato in sacris in lege continentie, eo ipso separat illum ab usu ordinis, quod et consuetudine satis constat, et opinor semper exprimi in hujusmodi concessione, et quamvis non exprimeretur, opinor ita fore intelligendum, quia secundum jus commune, qui habet usum uxoris, etiam reddendo tantum debitum, eo ipso suspenditur ab usu ordinis, juxta Extravag. *Antiquæ* citatam. In quo jure non dispensatur, nisi id expresse declaretur; et ideo, licet per dispensationem concedatur clerico matrimonio, non censetur concedi retento usu ordinis, nisi exprimat, maxime cum talis dispensatio odiosa sit, et ideo restringenda.

12. *Quæ causæ sufficientes sint ad hanc dispensationem.* — Quæ autem causa vel necessitas sufficiens judicanda sit ad hujusmodi dispensationem juste concedendam, non potest aliter definiri, quam supra de dispensatione

voti in communi dictum est. Solum adverte eum Cajetan., Opusc. 27, in fin., non esse semper necessariam causam publicam boni communis, ut quidam voluerunt, sed sufficere privatam, dummodo gravis sit, et quæ moraliter sufficiat ad compensandum bonum castitatis, et aliqual incommodum, quod in ordinem sacrum inde videtur redundare, ratione cujus gravior sine dubio causa requiritur ad dispensandum in hoc voto, quam in simplici voto castitatis.

CAPUT XXI.

QUAM SIT ANTIQUUM IN ECCLESIA, UT VOTUM CASTITATIS RELIGIOSÆ SOLEMNE SIT, ITA UT MATRIMONIUM SUBSEQUENS DIRIMAT.

1. *Duo requiruntur ad solemnitatem hujus voti.* — Duo diximus in superioribus esse necessaria ad solemnitatem hujus voti. Unum est, esse absolutum, et tam ex intentione votantis quam acceptantis omnino perpetuum; et de hac conditione non agimus, sed supponimus, regulariter loquendo, hujusmodi fuisse votum castitatis, quod a principio Ecclesie annexum fuit statui religioso; solum forte in hoc possent contradicere, qui existimant religiosos etiam professos potuisse olim ejici a religione voti solutos, sed quid de hoc sentiendum sit jam supra diximus. Aliud necessarium ad solemnitatem hujus voti est, ut reddat personam inhabilem ad matrimonium, et quod illud dirimat non solum contrahendum, sed etiam jam contractum, et nondum consummatum; hoc enim addit solemnitas hujus voti ultra solemnitatem voti continentie sacerdotum. Nam illud licet inhabilet ad matrimonium contrahendum, non tamen dirimit contractum, ut in superioribus visum est, et de solemnitate quoad hos effectus in presenti non tractamus, quia libro 2 hujus tractatus de illa ut sic satis dictum est; solum ergo nunc inquirimus hujus voti solemnem antiquitatem et originem.

2. Primus modus dicendi est, hujus voti solemnitatem tam antiquam esse, quam est verus status religiosus; imo nullum potuisse unquam esse verum religiosum, nisi emittendo hujusmodi votum solemne, et habens prædictos effectus. Ita sentire videntur, qui asserunt professionem ex natura rei habere hanc solemnitatem et vim ratione traditionis, quam includit professio; nam, eo ipso quod traditioni votum castitatis adjungitur, solemne fit,

et dictam efficaciam obtinet; ita sentiunt omnes, qui credunt hoc votum esse indispensabile, et esse de necessitate status religiosi, quod adeo constanter affirmat Sot., lib. 7 de Justitia, quæst. 2, artic. 3, ut dicat, quod, licet hoc votum ex Papæ ordinatione redderet inhabilem ad matrimonium, si non redderet ex natura votorum, non constitueret religiosum; imo de facto censet Milites Sancti Joannis non esse vere religiosos, etiamsi votum eorum dirimat matrimonium, quia id non facit ex natura voti, sed ex Papæ constitutione; cur autem de illo voto potius hoc asserat quam de aliis, non video; omitto alios auctores qui pro hac sententia citari possunt, quia de puncto proposito, scilicet de antiquitate hujus voti, expresse non loquuntur, et quoad alia, in quibus hoc continetur, jam supra relati sunt, et referentur in sequentibus. Hæc ergo opinio ex prædictis principiis a nobis defendi non potest, nam supra ostensum est solemnitatem voti non consistere in conjunctione promissionis cum traditione religiosa; indicatum etiam est non dirimere matrimonium, sive antecedens, sive subsequens, ex natura rei, sed ex lege positiva, quam non esse divinam, sed humanam, ostendemus in sequentibus.

3. Secunda sententia est, votum castitatis religiosæ in principio Ecclesie non reddidisse personam inhabilem ad matrimonium, usque ad tempora Innocentii II, id est post annum Domini 1140. Innocentius enim primus invenitur hunc effectum huic voto tribuisse in cap. *Ut lex*, 27, quæst. 1; ergo ante illud tempus tale votum non erat solemne, nec dirimebat matrimonium. Potest hæc opinio multis Patrum testimoniis suaderi, et Pontificum ac Conciliorum decretis, in quibus significatur valida fuisse matrimonia, a religiosis viris aut feminis contracta in illis primis temporibus. Quorum aliqua tractavimus supra, ostendendo votum simplex non irritare subsequens matrimonium; et aliqua refert Gratianus, 27, quæst. 1, in cap. *Nuptiarum*, et sequentibus; quibus addimus primo cap. *Quotquot*, ex Concilio Ancyrano, c. 18, ubi refert hæc verba: *Quotquot virginitalatem pollicitam prævaricati sunt, professione contempta, inter bigamos, id est, qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debent*; ejus canonis mentionem faciens Sanctus Basilius, epistola 2 ad Amphilochem, capit. 18, illud intelligit de virginibus publice professis; dicitque matrimonium illud toleratum fuisse ab illis Patribus, adjuncta solum